

Par puses pilnvarotā pārstāvja tiesībām piedalīties un izteikties slēgtā tiesas sēdē kopā ar pārstāvamo

Slēgtā tiesas sēdē, kurā tiek izskatīta lieta par laulības neesamību vai šķiršanu vai lieta, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, puses pilnvarotais pārstāvis ir tiesīgs piedalīties kopā ar pārstāvamo, lai sniegtu viņam juridisko palīdzību. Šādā tiesas sēdē puses pilnvarotais pārstāvis nav tiesīgs puses vārdā sniegt paskaidrojumus par lietas faktiskajiem apstākļiem.

AUGSTĀKĀS TIESAS CIVILLIETU DEPARTAMENTA TIESNEŠU KOPSAPULCES LĒMUMS

Rīgā 2018. gada 9. janvārī

Kopsapulce konstatē:

- atbilstoši Latvijas Republikas tiesībsarga 2017. gada 15. septembra vēstulē sniegtajai informācijai pirmās un otrās instances tiesas atšķirīgi iztulko Civilprocesa likuma 82. panta pirmo daļu kopsakarā ar Civilprocesa likuma 236. pantu un kopsakarā ar šā likuma 244.⁴ pantu. Civilprocesa likuma 82. panta pirmā daļa nosaka, ka fiziskās personas lietas tiesā var vest pašas vai ar pilnvarotu pārstāvju starpniecību. Savukārt Civilprocesa likuma 236. pantā un 244.⁴ pantā ir noteikts, ka, izskatot lietas par laulības neesamību vai šķiršanu un lietas, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, lietas izskatīšanā jāpiedalās pašām pusēm un tikai izņēmuma gadījumā lietu var izskatīt bez puses piedalīšanās, tiesai atzīstot par pietiekamu lietas izskatīšanai šīs puses rakstveida paskaidrojumus vai tās pārstāvja piedalīšanos;
- atbilstoši vienam iepriekš minēto likuma normu iztulkojumam, izskatot iepriekš norādīto kategoriju lietas, tiesas ļauj slēgtā tiesas sēdē kopā ar pusēm piedalīties arī to pilnvarotajiem pārstāvjiem, kuri nav advokāti, proti, personas, kuras saskaņā ar Civilprocesa likuma 82. panta ceturto daļu puse var uzaicināt savā lietā juridiskās palīdzības sniegšanai;
- atbilstoši citam iztulkojumam tiesas neatļauj iepriekš minēto lietu izskatīšanā slēgtā tiesas sēdē kopā ar pusi piedalīties arī tās pilnvarotajam pārstāvim, bet gan tikai advokātam, kas sniedz juridisko palīdzību, pamatojoties uz orderi;

- tiesībsargs arī norāda uz konkrētu gadījumu, kurā tiesa atļāvusi lietas izskatīšanā slēgtā tiesas sēdē kopā ar pusi piedalīties tās pilnvarotajam pārstāvim, bet liegusi viņam izteikties tiesas sēdē;
- atšķirīgi Civilprocesa likuma normu iztulkojumi par puses pilnvarotā pārstāvja tiesībām kopā ar pārstāvamo piedalīties un izteikties slēgtās tiesas sēdēs, kurās tiek izskatītas iepriekš minēto kategoriju lietas, var nelabvēlīgi ietekmēt pārstāvamā tiesības uz pieeju tiesai.

Nolūkā veidot vienotu likumam atbilstošu izpratni par puses pilnvarotā pārstāvja tiesībām kopā ar pārstāvamo piedalīties un izteikties slēgtās tiesas sēdēs, kurās izskata lietas par laulības neesamību vai šķiršanu vai lietas, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, un pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 49.¹ panta trešo daļu,

kopsapulce **nolemj** sniegt šādu skaidrojumu:

1. Civilprocesa likuma 82. panta pirmajā daļā ir paredzētas lietas dalībnieka – fiziskās personas – tiesības izvēlēties īstenot ar lietas vešanu saistītās procesuālās darbības pašai vai pilnvarot tās veikt citu personu, kurai atbilstoši pilnvarojuma būtībai jārikojas pārstāvamā vārdā, ar savu rīcību radot viņam tiesiskās sekas. Likumdevējs pārstāvja izvēles iespēju ir formulējis kā alternatīvu paša lietas dalībnieka īstenotajai lietas vešanai, tieši neparedzot lietas kopīgu vešanu (attiecībā uz likumisko pārstāvību izņēmums ir paredzēts Civilprocesa likuma 72. panta otrajā daļā). Šāda regulējuma mērķis ir nodrošināt lietas efektīvu vešanu, tostarp nepieļaujot tiesvedības kavēšanu, kas varētu notikt, ja pārstāvamais un pārstāvis nerīkotos saskaņoti. Tomēr ar pārstāvja pilnvarošanu lietas dalībnieks nezaudē savu statusu lietā, un pārstāvim ir pienākums darboties pārstāvamā interesēs. Līdz ar to iepriekš minētās alternatīvās izvēles nav pilnībā neatkarīgas, jo pārstāvja darbība ir pakārtota pārstāvamā interesēm;
2. pilnvarotais pārstāvis atvieto pārstāvamo, ja pēdējais kāda iemesla dēļ nevar vai negrib lietu vest pats. Šāda atvietošana ir nošķirama no pārstāvamā tiesību aizstāvības jeb juridiskās palīdzības sniegšanas pārstāvamajam, ko atbilstoši Civilprocesa likuma 82. panta ceturtajai daļai un Advokatūras likuma normām sniedz advokāts. Vienlaikus, kā to atzinusi Satversmes tiesa, pārstāvis civilprocesā var ne tikai atvietot pārstāvamo, bet arī sniegt viņam kvalificētu procesuālo palīdzību lietas izskatīšanas gaitā (*sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 6. novembra sprieduma lietā Nr.2003-10-01 Secinājumu daļas 2. punktu; sk. arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra*

sprieduma lietā Nr.2013-04-01 19.4. un 21. punktu). Tādējādi pārstāvībai ir divas funkcijas, proti, tās pamata funkcija ir nodrošināt pārstāvamā atvietošanu lietā (pilnībā vai attiecībā uz noteiktām procesuālām darbībām), taču pārstāvis, līdzīgi kā advokāts, var arī sniegt pārstāvamajam juridisko palīdzību, ja pārstāvim ir atbilstošas juridiskās zināšanas, ko likums neparedz pārbaudīt;

3. gadījumā, kad pārstāvis sniedz pārstāvamajam juridisko palīdzību, viņš darbojas kopā ar pārstāvamo, nevis to atvieto. Līdz ar to Civilprocesa likuma 82. panta pirmajā daļā ietvertā alternatīvā izvēle attiecināma uz pārstāvības pamata funkcijas īstenošanu, bet ne juridiskās palīdzības sniegšanu;
4. lietās par laulības neesamību vai šķiršanu un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, pusei ir ierobežotas Civilprocesa likuma 82. panta pirmajā daļā paredzētās tiesības pilnvarot pārstāvi aizstāt sevi, lai piedalītos tiesas sēdē. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 236. panta pirmo daļu un 244.⁴ panta pirmo daļu pusēm personīgi jāpiedalās attiecīgo lietu iztiesāšanā tiesas sēdēs. Tikai izņēmuma gadījumā, kas noteikts attiecīgi Civilprocesa likuma 236. panta trešajā daļā un 244.⁴ panta trešajā daļā, puse objektīvu iemeslu dēļ var nepiedalīties tiesas sēdē, un to var aizstāt pilnvarots pārstāvis. Minētā regulējuma mērķis ir nodrošināt tiesai iespēju nepastarpināti iegūt ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem no pusēm, nevis no to pārstāvjiem. Tā kā šādu ziņu sniegšanu puse var pilnībā nodrošināt pati, tad, ņemot vērā Civilprocesa likuma 82. panta pirmajā daļā noteikto lietas vešanu īstenojošās personas izvēles alternatīvo raksturu, paskaidrojumus tiesas sēdē sniedz pati puse, bet pārstāvis pārstāvamā vārdā šādus paskaidrojumus nesniedz. Turpretim, lai puse varētu sniegt juridiski pamatotus apsvērumus par lietas apstākļiem (to novērtējumu), tā var saņemt pilnvarotā pārstāvja palīdzību, tostarp pārstāvis var viņas vārdā tiesas sēdē izteikt šādus apsvērumus;
5. tādējādi puses pilnvarotā pārstāvja dalība tiesas sēdē, kurā izskata lietu par laulības neesamību vai šķiršanu vai lietu, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, nav ierobežojama, izņemot attiecībā uz paskaidrojumu sniegšanu par lietas faktiskajiem apstākļiem. Turklāt pilnvarotais pārstāvis, kļūstot par lietas dalībnieku, saskaņā ar Civilprocesa likuma 11. panta ceturto daļu ir tiesīgs piedalīties arī slēgtā tiesas sēdē.

Kopsapulces priekšsēdētājs

I.Bičkovičs